

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU lietā Nr. 2011-10-01

Rīgā

2012. gada 28. martā

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Kristīne Krūma, Uldis Ķinis un Sanita Osipova,

ar tiesas sēdes sekretāriem Arni Žuganu un Elīnu Kursišu,
piedaloties konstitucionālo sūdzību iesniedzēju pārstāvjiem Jānim Neimanim un Jānim Ilsterim,

institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimas – pārstāvim Jānim Plepam,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, kā arī 19.² pantu,

Rīgā 2012. gada 14., 15., 24. un 28. februārī atklātā tiesas sēdē izskatot lietu

„Par Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3. panta septītās daļas, 4. panta otrās daļas un 16. panta pirmās, otrās un trešās daļas, ciktāl tās attiecas uz tiesnešiem (zemesgrāmatu tiesnešiem) un prokuroriem, 4. panta devītās daļas,

6.¹ panta, 6.² panta, 14. panta pirmās daļas piektā teikuma, 15. panta septītās daļas, pārejas noteikumu 8.⁴ punkta, likuma "Par tiesu varu" 89.¹¹ panta 9.¹ daļas un 2010. gada 16. decembra likuma "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"" 4. panta un 10. panta, kā arī 2010. gada 16. decembra likuma "Grozījumi Prokuratūras likumā" 2. panta, 5. panta daļā par 55. panta trešās daļas izslēgšanu, 6. panta daļā par 57.¹ panta ceturtais daļas, 57.² panta un 57.⁵ panta izslēgšanu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 83. un 107. pantam",

konstatēja:

1. Tiesnešu atlīdzība līdz 2011. gada 1. janvārim bija noteikta likumā „Par tiesu varu”. Likums noteica, ka amatalga rajona (pilsētas) tiesas tiesnesim aprēķināma, ņemot vērā valstī strādājošo vidējo mēneša bruto darba samaksu un piemērojot tai koeficientu 4,5. Attiecīgi augstāka līmeņa tiesu tiesnešiem likums paredzēja augstāku atalgojumu. Saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 119. pantu tiesneša darba samaksa ietvēra mēneša amatalgu, piemaksu par kvalifikācijas klasi un prēmijas.

Prokuroru atlīdzība līdz 2011. gada 1. janvārim bija noteikta Prokuratūras likumā. Prokurora darba samaksa ietvēra mēneša amatalgu, piemaksas un prēmijas. Amatalgas lielums bija atkarīgs no ieņemamā amata, un to aprēķināja procentuāli no tiesnešu amatalgas.

2. 2009. gada 16. jūnijā Saeima pieņēma likumu „Grozījumi likumā „Par tiesu varu””, ar kuru tiesnešu un zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu atlīdzību līdz 2010. gada 31. decembrim noteica 85 procentu apmērā. Savukārt 2009. gada 1. decembrī Saeima pieņēma likumu „Grozījumi likumā „Par tiesu varu””, kas paredzēja no 2010. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 31. decembrim tiesnešu un zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu atlīdzību 73 procentu apmērā.

3. Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) 2010. gada 18. janvārī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2009-11-01 (turpmāk – Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra spriedums), kurā par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 83. pantam un spēkā neesošu no 2011. gada 1. janvāra tika atzīts likuma „Par tiesu varu” pārejas noteikumu 7. punkta otrais teikums un 17. punkts 2008. gada 14. novembra likuma, 2009. gada 16. jūnija likuma un 2009. gada 1. decembra likuma redakcijā.

4. Satversmes tiesa 2010. gada 22. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2009-111-01 (turpmāk – Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija spriedums), kurā likuma „Par tiesu varu” pārejas noteikumu 20. punkta otrais teikums un trešā teikuma vārdi „no 2010. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 31. decembrim tiesnešu atlīdzību nosaka 73% apmērā no darba samaksas, kas noteikta saskaņā ar šo pārejas noteikumu 7. punktu” tika atzīti par atbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 83. un 107. pantam, ja no 2011. gada 1. janvāra darba samaksu nosaka un izmaksā atbilstoši likuma „Par tiesu varu” 119.¹ pantam, t.i., saskaņā ar Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra spriedumu.

Satversmes tiesa 2010. gada 14. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2010-39-01, kurā attiecībā uz zemesgrāmatu nodaļu tiesnešiem izdarīti analogiski secinājumi kā Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija spriedumā.

5. Saeima 2010. gada beigās izstrādāja jaunu tiesnešu un prokuroru atlīdzības sistēmu, kas paredz tiesneša amatalgu aprēķināt, pielīdzinot to valsts tiesās pārvaldes iestādes juridiskās struktūrvienības vadītāja mēnešalgas maksimālajam apmēram (12. mēnešalgu grupa). Dažādu līmeņu tiesu tiesnešiem noteikts atšķirīgs atalgojums, likumā ietverot koeficientus no 1,1 līdz 2,62. Piemaksa par kvalifikācijas klasi ir no 7 līdz 35 procentiem no mēneša amatalgas. Jaunā atlīdzības sistēma tika ieviesta, izstrādājot un 2010. gada 16. decembrī pieņemot grozījumus vairākos likumos – likumā „Par tiesu varu”, Prokuratūras likumā, Satversmes tiesas likumā un Valsts un

pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā (turpmāk – Atlīdzības likums).

6. Pieteikuma iesniedzēji Dina Suipe, Līga Hāzenfuse, Aija Reitupe, Ojārs Priedītis, Mārtiņš Birkmanis, Sandija Audzere, Inga Putra, Dzintars Melbārdis, Lauma Paegļkalna, Lolita Andersone, Kristīne Kalvāne-Radziņa, Ilona Petrovska, Dace Ābele, Ilze Freimane, Roze Paegle, Māris Šļakota, Staņislavs Linkevičs, Solvita Sērdiene, Stella Blūma, Agija Kudrēviča, Sandra Gintere, Valda Zommere, Dzintra Amerika, Līvija Slica, Karina Krastiņa, Irina Kaļiņina, Ilze Amona, Kaspars Berķis, Santa Liniņa, Anita Šteinberga, Māris Birzgalis, Linda Vīnkalna, Margarita Osmane, Zita Kupce, Gunta Viļumsone, Iveta Risberga, Sanita Rūtena-Laizāne, Guna Krieviņa, Marita Šalto, Maija Miltiņa, Alfs Baumanis, Marika Bebriša, Sanita Rūtenberga, Ieva Reikmane, Inese Strelča, Baiba Jakobsona, Signe Vilne, Jolanta Zaškina, Ingrīda Bite, Anita Dzērve, Inese Rubina, Baiba Ozoliņa, Irēna Krastiņa, Dace Ķeire, Signe Dektere, Skaidrīte Hrebtova, Diāna Dzērvniece, Ināra Jankēviča, Ziedonis Strazds, Santa Sondare, Elita Stelte-Auziņa, Agnese Veita, Iluta Kovaļova, Dzintra Zemitāne, Sanita Strakše, Iveta Meldere, Viktors Prudņikovs, Ilze Apse, Viesturs Gaidukēvičs, Anna Mihailova, Kristīne Vanaga, Inese Siliņeviča, Lauma Šteinerte, Santa Bernharde, Žanete Žimante, Inta Rubene, Maruta Bite, Ināra Strautiņa, Madara Ābele, Irīna Makovska, Olita Blūmfelde, Ieva Čudina, Vita Puškundze, Juris Kokins, Iveta Kromāne, Kaspars Rinčs, Jānis Sauša, Inta Šteine, Laila Fogle, Dace Ruško, Nellija Paņkiva, Daiga Danšina, Irina Freimane, Iveta Kniploka, Judīte Mauliņa, Iveta Salaka, Didzis Aktumanis, Arnis Lapiņš, Indra Pelnēna, Maija Jansone, Sandra Briķe, Renars Jūrmalis, Aija Pomerance, Iveta Pūce, Jozs Darģis, Inga Kadiķe, Lolita Laure, Renāte Krasovska, Elita Grigoroviča, Ārija Ulaseviča, Ērika Gulbe, Valdis Muižnieks, Lilita Bārbele, Vladislavs Čeraps, Anna Knodze, Viktors Trušels, Brigita Baltraite, Adrija Kasakovska, Rita Bruce, Aelita Vancāne, Inese Mudele, Jolanta Bebriša, Sarmīte Daukste, Liliņa Kanaviņa, Inga Zālīte, Rinalda Liepiņa, Elga Sudāre, Kornēlija Poča, Dainis Pēteris Kļaviņš, Gunta

Rezgoriņa, Ilze Lazdiņa, Dzintra Apine, Dace Blūma, Anita Bērziņa, Daina Ročāne, Līga Karlsonē, Sandra Eglīte, Olga Macpane, Ilona Rudzīte, Sarmīte Lucava, Igors Kligačs, Ilze Fišere, Maija Andersone, Ineta Riekstiņa, Valija Grebežniece, Sarmīte Inberga, Iveta Andžāne, Irina Bogdanova, Lilita Kosoja, Marina Ribina, Indra Tikuma, Visvaldis Sprudzāns, Inese Skudra, Inese Belicka, Svetlana Maršāne, Elmārs Lenšs, Ramiro Grandāns, Silva Reinholde, Vineta Ramba, Rita Vīva, Astra Klaiše, Zaiga Zaiceva, Biruta Ņeire, Laima Kraule, Linda Vēbere, Ingrīda Junghāne, Ināra Rozīte, Sandra Mertena, Vineta Vaiteika, Kārlis Stārasts, Kristis Līcis, Sandra Strence, Skaidrīte Buivide, Ligita Gavare, Daiga Vilsonē, Juris Freimanis, Dzintra Zvaigznekalna-Žagare, Inta Jēkabsonē, Sarmīte Vamža, Uldis Danga, Silvija Sēbriņa, Dzintra Balta, Mairita Šķendere, Līga Blūmiņa, Gunta Ozoliņa, Normunds Riņķis, Sandra Krūmiņa, Gunta Freimane, Inese Grauda, Milda Zelmene, Lidija Pliča, Lelde Grauda, Iveta Bērziņa, Mārtiņš Sviķis, Lauma Volberga, Zane Pētersone, Inta Zaļā, Gvido Ungurs, Ilze Celmiņa, Ilze Ošiņa, Sandra Amola, Ingūna Amoliņa, Iveta Brimerberga, Tamāra Broda, Brigita Būmeistere, Diāna Dumbre, Boriss Geimans, Smaida Gļazere, Rihards Hlevickis, Irīna Jansone, Daiga Kalniņa, Signe Kalniņa, Ligita Kuzmane, Zinaida Lagzdiņa, Irēna Logina, Aina Nicmane, Juris Stukāns, Guntars Stūris, Ināra Šteinerte, Žaneta Vēvere, Iveta Vīgante, Inese Laura Zemīte, Ārija Ždanova, Marika Senkāne, Intars Bisters, Anita Čerņavska, Māra Katlapa, Ineta Ozola, Ņubova Kušnire, Inta Lauka, Dace Jansone, Valērijs Maksimovs, Ervīns Kušķis, Ludmila Poļakova, Anita Poļakova, Pēteris Opincāns, Andrejs Lepse, Daina Treija, Jānis Tiltiņš, Aivars Uminskis, Vilis Donāns, Rudīte Vīduša, Jānis Neimanis, Andris Guļāns, Inta Orlicka, Lauma Aina Balaša, Odeta Turka, Dina Rīna, Ilze Ieviņa, Ieva Zabarovska, Inese Trēde, Inese Ziediņa, Teiksmā Cīrule, Laila Gulbe, Everita Ancāne, Helmutis Naglis, Antra Tiltiņa, Skaidrīte Temļakova, Evika Klēpe, Sniedze Rūja, Elga Vespere, Ainars Hāns, Rita Briede, Indra Petruhno, Andrejs Sirmāis, Nadežda Gromova, Svetlana Budovska, Irina Priede, Atis Dzērvēns, Uldis Kursinskis, Ligita Arāja, Ivonna Ašmane, Ilona Žīva, Raimonds Stalidzāns, Juris Kalvišķis, Dace Sikсна, Ieviņa Pickaine, Andis Šķēle, Anita

Grīnhagena, Ilze Ribakova, Gints Voicehovičs, Andrejs Meļņikovs, Lolita Paulāne, Baiba Rozenberga, Māris Salmiņš, Vilhelms Sausiņš, Rita Kravale, Aivars Egle, Baiba Balode, Dace Kunce, Kristīna Sīle, Venita Zalamane, Armīns Reinis, Liene Štaure, Renārs Sladzevskis, Linda Eze, Anda Kleina, Baiba Matuļone, Laila Grigāne, Sarmīte Daubure, Jurijs Besko, Lāsma Zebuliņa, Jeļena Aleksejeva, Vija Ļeņova, Kaspars Cakuls, Agrita Valce, Vladimirs Krupskijs, Līga Sudakova, Vita Ozoliņa, Vineta Zvirbule, Jūlija Kuzņecova, Ļubova Aņičkina, Irēna Sējāne, Zane Kabuce, Ludmila Orlova, Jānis Zunde, Lolita Ancāne, Evita Masule, Gundars Kārkliņš, Ilona Minajeva, Agnija Zvirgzdiņa, Sandra Daugaviete, Aldis Pundurs, Māris Urbāns, Liene Januševska, Lita Sakoviča, Lelde Burve, Gaļina Ķapsna, Ruslans Novaks, Vadims Iļasovs, Jānis Ilsteris, Evija Freidenfelde-Sedleniece, Mairis Mackēvičs, Ivars Brangulis, Gints Bērziņš, Iveta Mētele, Agnis Pormalis, Aivis Zalužinskis, Viorika Jirgena, Evita Upeniece, Ineta Bebre, Irīna Poļevaja, Ludmila Mašļakova, Antoņina Logutova, Ivars Kunigs, Zinaīda Egle, Velta Zaļūksne, Ilga Paegle, Margarita Dolgova, Jānis Ievītis, Vladimirs Zaharovs, Andis Mežsargs, Vita Hutore, Ivo Ivanovs, Gaitis Krieviņš, Daiga Krecu, Jeļena Kaminska, Gunda Kaparšmite, Anželika Merlaja, Aivars Buliņš, Aldis Ļeļevs, Igors Kobzevs, Alla Skurvide, Ingūna Šnepste, Ramona Bērziņa, Juris Radčenko, Dace Vanaga, Solvita Kristapa, Baiba Duncīte, Armands Bērziņš, Daiga Langina, Guntis Dreija, Regimants Stipins, Salvī Skaistais, Ineta Freimane, Aivars Zgirskis, Lada Bogojavļevska, Inga Gavare, Sergejs Noviks, Vineta Žērbele, Signe Silanža, Edgars Bērziņš, Lidija Cīrule, Viktorija Šumska, Ando Skalbe, Rudīte Bilsena, Jānis Omuls, Andrejs Gvozdevs, Aleksandrs Stepanovs, Zinta Meija, Antra Lūse, Igors Gerasimins, Aleksandrs Čerņišovs, Gita Biezuma, Zinaida Pavlova, Sondra Ņikitina, Jurijs Stepanovs, Ingrīda Garkalne, Aivars Bergmanis, Māris Leja, Evija Daugule un Ilze Znotiņa (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) lūdza izvērtēt Atlīdzības likuma 3. panta septītās daļas, 4. panta otrās daļas un 16. panta pirmās, otrās un trešās daļas, ciktāl tās attiecas uz tiesnešiem (zemesgrāmatu tiesnešiem) un prokuroriem, 4. panta devītās daļas, 6.¹ panta, 6.² panta, 14. panta pirmās daļas piektā

teikuma, 15. panta septītās daļas, pārejas noteikumu 8.⁴ punkta, likuma „Par tiesu varu” 89.¹¹ panta 9.¹ daļas un 2010. gada 16. decembra likuma „Grozījumi likumā „Par tiesu varu”” 4. panta un 10. panta, kā arī 2010. gada 16. decembra likuma „Grozījumi Prokuratūras likumā” 2. panta, 5. panta daļā par 55. panta trešās daļas izslēgšanu, 6. panta daļā par 57.¹ panta ceturtās daļas, 57.² panta un 57.⁵ panta izslēgšanu (turpmāk – apstrīdētās normas) atbilstību Satversmes 1., 83. un 107. pantam.

7. Atlīdzības likuma 3. panta septītā daļa nosaka:

„Valsts un pašvaldību institūcijas, ņemot vērā valsts ekonomiskās attīstības ciklu, ievēro arī solidaritātes principu un ekonomiskās izaugsmes laikā atlīdzību var pārskatīt, to paaugstinot, bet recesijas laikā atlīdzību samazina solidāri. Amatspersonām (darbiniekiem) normatīvajos aktos noteikto atlīdzību pārskata, izvērtējot ekonomisko situāciju valstī (iekšzemes kopprodukta izmaiņas, produktivitātes izmaiņas, inflācija, deflācija) un ņemot vērā citus pamatotus kritērijus. Atlīdzības pārskatīšanai gan valsts, gan pašvaldību institūcijas piemēro vienotu pieeju.”

Atlīdzības likuma 4. panta otrā daļa nosaka:

„Šajā likumā paredzētajos gadījumos amatspersonām (darbiniekiem) mēnešalgu nosaka, Centrālās statistikas pārvaldes oficiālajā statistikas paziņojumā publicētajam valstī strādājošo aizpagājušā gada mēneša vidējās darba samaksas apmēram (turpmāk — mēneša vidējās darba samaksas apmērs), kas noapaļots pilnos latos, piemērojot attiecīgu koeficientu. Aprēķināto mēnešalgu izmaksā, to noapaļojot pilnos latos.”

Atlīdzības likuma 4. panta devītā daļa nosaka:

„Tiesneša mēnešalgu nosaka, to piesaistot valsts tiešās pārvaldes iestādes augsti kvalificēta jurista mēnešalgai ar attiecīgu koeficientu. Prokurora mēnešalgu nosaka, to piesaistot rajona (pilsētas) tiesas tiesneša bez kvalifikācijas klases mēnešalgai ar attiecīgu koeficientu.”

Atlīdzības likuma 6.¹ pants noteic, ka „(1) Rajona (pilsētas) tiesas tiesneša bez kvalifikācijas klases mēnešalgu nosaka, to pielīdzinot valsts tiešās pārvaldes iestādes juridiskās struktūrvienības vadītāja mēnešalgas maksimālajam apmēram (12.mēnešalgu grupa) saskaņā ar šā likuma 3.pielikumu”. Minētā panta turpmākajās daļās norādīti koeficienti mēnešalgas aprēķināšanai dažādiem tiesnešu amatiem, kā arī reglamentēta atlīdzības noteikšana tiesneša pārcelšanas vai aizstāšanas gadījumos, noteikta atlīdzība par cita darba izpildīšanu un tiesneša amata kandidāta mēnešalga.

Atlīdzības likuma 6.² pants noteic, ka prokurora mēnešalgu nosaka, rajona (pilsētas) tiesas tiesneša bez kvalifikācijas klases mēnešalgai piemērojot konkrētu koeficientu (no 0,98 līdz 1,67). Panta otrajā daļā noteikta prokurora amata kandidāta mēnešalga.

Atlīdzības likuma 14. panta pirmās daļas piektais teikums nosaka:

„Tiesnesis un prokurors saņem piemaksu ne vairāk kā 20 procentu apmērā no viņam noteiktās mēnešalgas, ja papildus saviem tiešajiem amata pienākumiem pilda vēl citus pienākumus.”

Atlīdzības likuma 15. panta septītā daļa nosaka:

„Rajona (pilsētas) tiesas tiesu nama priekšsēdētājam pēc rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētāja priekšlikuma un apgabaltiesas tiesu nama priekšsēdētājam pēc apgabaltiesas priekšsēdētāja priekšlikuma var noteikt piemaksu pie mēnešalgas 10 procentu apmērā, saskaņojot to ar Tiesu administrāciju un tieslietu ministru.”

Atlīdzības likuma 16. panta pirmā, otrā un trešā daļa nosaka konkrētu amatpersonu prēmēšanas gadījumus, kārtību un apmēru.

Atlīdzības likuma pārejas noteikumu 8.⁴ punkts nosaka:

„2011. gadā Augstākās tiesas priekšsēdētājs vai tieslietu ministrs nolūkā nodrošināt kompetentāko un smagāk noslogoto tiesnešu motivēšanu var atbilstoši Tieslietu padomes noteiktajām vadlīnijām un kārtībai noteikt tiesnesim piemaksu par personisko darba ieguldījumu un darba kvalitāti ne vairāk kā 30 procentu apmērā no mēnešalgas. To tiesnešu skaits, kuriem var noteikt piemaksu, nedrīkst pārsniegt 10 procentus no attiecīgajā tiesu līmenī strādājošo tiesnešu skaita. Šis punkts neattiecas uz Satversmes tiesu un Augstākās tiesas priekšsēdētāju.”

Likuma „Par tiesu varu” 89.¹¹ panta 9.¹ daļa nosaka:

„Tieslietu padome nosaka kārtību, kādā tiesnešiem piešķir papildu atlīdzību atbilstoši Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumam.”

2010. gada 16. decembra likuma „Grozījumi likumā „Par tiesu varu”” 4. pants papildina likumu ar 9.¹ nodaļu „Tiesnešu atlīdzība un izdienas pensijas”, kurā ietverti divi panti:

„66.¹ pants. Tiesnešu atlīdzība

Tiesnešu atlīdzību nosaka atbilstoši Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumam.

66.² pants. Tiesnešu izdienas pensijas

Tiesnešu izdienas pensiju piešķiršanas pamatu, kā arī izdienas pensiju piešķiršanas, aprēķināšanas un izmaksas kārtību nosaka īpašs likums.”

2010. gada 16. decembra likuma „Grozījumi likumā „Par tiesu varu”” 10. pants izslēdz likuma V sadaļu, kurā bija ietvertas četras nodaļas: 19. nodaļa „Tiesu sistēmas materiālā nodrošināšana”, 20. nodaļa „Tiesnešu darba samaksas principi”, 21. nodaļa „Tiesu resora amatpersonu darba samaksa” un 22. nodaļa „Tiesnešu sociālās garantijas”.

2010. gada 16. decembra likuma „Grozījumi Prokuratūras likumā”
2. pants izsaka likuma 52. panta pirmo daļu jaunā redakcijā:

„Prokurora atlīdzību nosaka atbilstoši Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumam.”

Vienlaikus tas izslēdz 52. panta otro, trešo un ceturto daļu, kas regulēja prokuroru darba samaksu un piemaksas, kā arī algu stažēšanās laikā.

2010. gada 16. decembra likuma „Grozījumi Prokuratūras likumā”
5. pants izsaka likuma 55. pantu jaunā redakcijā. Tā vairs neietver panta iepriekšējās redakcijas trešo daļu, kas noteica, ka „Valsts obligāti apdrošina prokuroru dzīvību un veselību līdz 15 mēneša amatalgu apmēram”.

2010. gada 16. decembra likuma „Grozījumi Prokuratūras likumā”
6. pants izslēdz no likuma vairākus pantus. Apstrīdēta ir 57.¹ panta ceturtais daļas, 57.² panta un 57.⁵ panta izslēgšana. Minētās normas regulēja prokurora tiesības saņemt pabalstu sakarā ar ģimenes locekļa vai apgādājamā nāvi, pabalstu bērna piedzimšanas gadījumā un pabalstu, aizejot ikgadējā atvaļinājumā.

8. Jaunā tiesnešu un prokuroru atlīdzības sistēma sāka darboties 2011. gada 1. janvārī.

Ar 2011. gada 16. jūnija grozījumiem Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā Saeima grozīja vai izslēdza vairākas apstrīdētās normas: Atlīdzības likuma 3. panta septīto daļu, 6.¹ pantu, 14. panta pirmās daļas piekto teikumu, 15. panta septīto daļu, 16. panta pirmo, otro un trešo daļu, ciktāl tās attiecas uz tiesnešiem un prokuroriem, pārejas noteikumu 8.⁴ punktu, kā arī likuma "Par tiesu varu" 89.¹¹ panta 9.¹ daļu.

9. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka likumdevējs, īstenojot tiesnešu un prokuroru atalgojuma reformu, ir pieļāvis gan procesuālas, gan saturiskas kļūdas.

9.1. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka reformas sagatavošanas laikā tiesu varas uzklausišanas process ir bijis formāls. Turklāt nepatiesa esot 10. Saeimas 2010. gada 16. decembra sēdē deputāta V. Agešina paustā norāde, ka Tieslietu padomes viedoklis ir daļēji ņemts vērā.

Bez tam Saeimas Juridiskās komisijas apakškomisija darbam ar Tiesu iekārtas likumu (turpmāk – Apakškomisija) esot nosūtījusi individuāli katram tiesnesim vēstuli, kurā lūgusi paust viedokli par likumprojektiem. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka to nevarot atzīt par atbilstošu valsts varas atzaru savstarpējās komunikācijas veidu, jo šādās sarunās likumdevējam esot iespējams kaut vai šķietami ietekmēt tiesu varu. Līdz ar to tiesnešu un prokuroru atalgojuma reforma esot veikta pretēji varas dalīšanas principam un tiesneša neatkarības principam.

9.2. Tiesnešu un prokuroru atalgojuma reforma esot veikta budžeta likumprojektu paketes ietvaros, likumprojekti atzīti par steidzamiem un izskatīti divos lasījumos. Lai gan likumprojektiem, kuros ietvertas apstrīdētās normas, ir ietekme uz valsts budžetu, tiem esot daudz plašāka nozīme, jo tie saistīti ar tiesneša neatkarības garantijām. Tāpēc neesot bijusi pieļaujama to izskatīšana steidzamības kārtībā budžeta likumprojektu paketes ietvaros. Šāda procedūra esot liegusi gan kvalitatīvas diskusijas Saeimā par pašu reformu, gan tiesības Valsts prezidentam prasīt likumu otrreizēju caurlūkošanu Saeimā.

9.3. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka ar apstrīdētajām normām tiesnešu un prokuroru pilnvaru laikā ir samazināta viņiem likumā noteiktā atlīdzība. Līdz ar to esot aizskarta gan Pieteikuma iesniedzēju tiesiskā paļāvība, gan ikvienam tiesnesim un prokuroram Satversmes 107. pantā paredzētās tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu.

9.4. Pieteikuma iesniedzēji pauž viedokli, ka likumprojektu anotācijās norādītās iepriekšējās atlīdzības sistēmas problēmas un jaunās atlīdzības sistēmas izveidošanas iemesli ir tikai šķietami. Reformas patiesais mērķis esot bijis samazināt tiesnešu un prokuroru atalgojumu.

Atlīdzības likumā dažādām amatpersonām un darbiniekiem esot paredzēti dažādi atalgojuma noteikšanas principi, tostarp arī piesaiste Centrālās

statistikas pārvaldes oficiālajā statistikas paziņojumā publicētajam valstī strādājošo mēneša vidējās darba samaksas apmēram, kas agrāk tika izmantots tiesnešu mēnešalgas aprēķināšanai. Līdz ar to netiekot nodrošināts Atlīdzības likuma 1. pantā minētais mērķis amatpersonu atlīdzības noteikšanā ievērot līdzvērtīgus nosacījumus.

Atsaucoties uz Atlīdzības likuma 4. panta trešo daļu, Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka tiesnešu un prokuroru darba samaksas sasaiste ar valsts tiešās pārvaldes iestādes juridiskās struktūrvienības vadītāja mēnešalgas maksimālo apmēru (12. mēnešalgu grupa) dodot iespējas Ministru kabinetam, pārklassificējot amatus, ietekmēt tiesnešu un prokuroru mēnešalgu.

Turklāt iepriekšējā atlīdzības sistēma esot nodrošinājusi tiesnešu un prokuroru atalgojuma sasaisti ar valsts ekonomiskās attīstības ciklu.

9.5. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka tiesnešu un prokuroru atalgojuma reformas saturiskās kļūdas pārkāpj Satversmes 83. pantā nostiprināto tiesneša neatkarības principu.

Aizliegums samazināt tiesneša atlīdzību viņa pilnvaru laikā attiecoties ne tikai uz darba samaksu, bet arī uz sociālajām garantijām. Atlīdzības likumā esot samazināti vairāku pabalstu apmēri, netiekot paredzēta dzīvības apdrošināšana ne tiesnešiem, ne prokuroriem.

9.6. Pieteikuma iesniedzēji pauž viedokli, ka Satversmes 107. pantā ietvertās tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu tiesnešiem un prokuroriem tiekot aizskartas, jo ar apstrīdētajām normām esot pārkāpti vispārējie tiesību principi. No Satversmes 107. panta izrietot, ka atbilstoša samaksa ir tāda, kas pietiekami atspoguļo arī veiktā darba raksturu. Tiesnešu un prokuroru darba samaksu par atbilstošu varot uzskatīt vienīgi tad, ja tās noteikšanā tiek ņemts vērā tiesnešu neatkarības princips. Tā kā apstrīdētās normas pārkāpjot tiesnešu neatkarības, tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principus, Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka ir aizskartas viņu tiesības uz atbilstošu samaksu un apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 107. pantam.

9.7. Tiesas sēdē **Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis Jānis Neimanis** uzsvēra: „Satversmes tiesa jau iepriekš bija atzinusi, ka tiesnesim viņa pilnvaru

laikā atalgojuma samazināšana nav pieļaujama, ja vien tam nav kādi īpaši sociāli spiedīgi apstākļi.” Pieteikuma iesniedzēji neiebilstot pret to, ka tiesnešu darba atlīdzība noteikta Atlīdzības likumā. Netiekot apstrīdētas arī koeficientu savstarpējās attiecības, bet tikai atalgojuma aprēķināšanas princips un līdz ar to arī galīgā summa.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji apstrīd visas tās normas, kas būtiski maina tiesneša atalgojumu, un prasa, lai viss atlīdzības regulējums „atgrieztos atpakaļ likumā „Par tiesu varu””. Arī tā saucamā solidaritātes klauzula esot tikai tukši vārdi.

10. Institūcija, kas izdevusi apstrīdētās normas, – Saeima – lūdz atzīt apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 1., 83. un 107. pantam.

10.1. Atbildes rakstā Saeima norāda, ka pēc lietas ierosināšanas tā izdarījusi grozījumus Atlīdzības likumā un likumā „Par tiesu varu”, izslēdzot vai būtiski labojot tiesību normas, kas regulē tiesnešu papildu atlīdzību un tās noteikšanas kārtību. Līdz ar to esot lielā mērā novērstas Pieteikuma iesniedzēju identificētās situācijas.

10.2. Ministru kabinets apstrīdētās normas esot izstrādājis un iesniedzis Saeimā izskatīšanai vienotas atlīdzības sistēmas ieviešanas ietvaros, paplašinot Atlīdzības likuma tvērumu un to attiecinot gan uz tiesnešiem, gan prokuroriem, gan citām amatpersonām, tai skaitā Saeimas deputātiem.

Atsaucoties uz Atlīdzības likuma grozījumiem pievienoto anotāciju, Saeima norāda, ka apstrīdētās normas nodrošina motivējošu atlīdzības sistēmu sabiedriskajā sektorā nodarbinātajiem. Tā esot vērsta uz darba efektivitātes celšanu un konkrētu darba rezultātu sasniegšanu atbilstoši izvirzītajiem mērķiem. Šāda sistēma līdzsvarojoši nodrošinot sabiedriskajā sektorā nodarbināto atalgojumu, padarot to pārskatāmu un samērīgu attiecībā uz amatiem un profesijām. Vienoti atalgojuma noteikšanas pamatprincipi un kritēriji nodrošinot visas atalgojuma sistēmas caurskatāmību un sabalansētību.

Likumprojekti, kas ietvēra apstrīdētās normas, neesot izstrādāti krīzes ietekmē un neparedzot krīzes laika risinājumu. Tiesnešu un prokuroru

atlīdzības sistēma vienotās atalgojuma sistēmas ietvaros tiekot kārtota ilgtermiņa perspektīvā, tas neesot īslaicīgs risinājums.

Saeima uzskata, ka ir īstenota tiesnešu atlīdzības sistēmas reforma un tai ir leģitīms mērķis, nopietni iemesli un saprātīgs pamatojums.

10.3. Saeima uzskata, ka, pieņemot apstrīdētās normas, nav notikuši procesuāli pārkāpumi.

Likumdevējs, veicot tiesnešu un prokuroru atalgojuma reformu, esot uzklauzījis tiesu varu un konsultējies ar to. Atbildes rakstā uzsvērts, ka likumprojekti, kas ietvēra apstrīdētās normas, esot nosūtīti Tieslietu padomei viedokļa sniegšanai un Saeima analizējusi un vērtējusi Tieslietu padomes lēmumu. Parlamentārās procedūras ietvaros esot veikts intensīvs un rūpīgs likumprojektu pilnveidošanas darbs.

Likumprojektu steidzamība esot bijusi pamatota ar laiku, kāds likumdevējam atvēlēts lēmuma pieņemšanai atbilstoši Satversmes tiesas spriedumam. Turklāt tas bijis saistīts arī ar jaunās Saeimas ievēlēšanu un sanākšanu. Likumprojekti Saeimā esot iesniegti vēl pirms valsts budžeta likumprojektu paketes iesniegšanas, bet paketē esot iekļauti pēc Ministru kabineta lūguma.

10.4. Saeima pauž viedokli, ka apstrīdētās normas atbilst tiesiskās paļāvības principam, jo tas neliedz izdarīt grozījumus pastāvošajā tiesiskajā regulējumā. Apstrīdētās normas neesot pazeminājušas tiesnešu un prokuroru reālās mēnešalgas, gluži otrādi – tās tikušas palielinātas par 30 – 40 procentiem laikā, kad citiem algas neesot palielinātas vai pat esot samazinātas. Turklāt likumdevējs, „ņemot vērā gadiem ilgu tiesu varas aizmiršanu, atstāšanu pabērna lomā”, tiesnešiem un prokuroriem atbilstoši valsts budžeta iespējām paredzējis vienreizēju kompensāciju par pāreju uz jauno atlīdzības sistēmu.

10.5. Atbildot uz Satversmes tiesas jautājumiem, Saeima norāda, ka Atlīdzības likumā nav ietvertas tiesību normas, kas īpaši regulētu tiesnešu atlīdzības pārskatīšanas kārtību. Tomēr vispārējo tiesisko pamatu atlīdzības pārskatīšanai paredzot Atlīdzības likuma 3. panta septītā daļa.

10.6. Tiesas sēdē **Saeimas pārstāvis Jānis Pleps** papildus jau minētajiem argumentiem norādīja, ka finansējums ir politiska izšķiršanās un atalgojuma apmērs nav pārbaudāms Satversmes tiesā.

Satversmes tiesa 2010. gada 18. janvāra sprieduma 11.5. punktā esot devusi ļoti skaidrus un precīzus kritērijus, pēc kādiem Saeima var veikt tiesnešu atlīdzības sistēmas reformu, proti, likumdevējam ir jāsniedz reformas pamatojums, reformai ir jābūt leģitīmam mērķim un nopietniem iemesliem. Reformas izstrādē esot jāiesaista tiesu vara – jāuzklausā un jārespektē tiesu varas viedoklis. Turklāt būtisks nosacījums esot tas, lai reformas izstrādāšanu nebūtu ietekmējusi krīze.

J. Pleps norādīja, ka krīze sākās 2008. gadā. Taču tas, kas pašlaik notiek gan Latvijā, gan Eiropas Savienībā, esot uzskatāms par pilnīgi jaunu ekonomisko situāciju, kas pieprasot mainīt valsts tērēšanas politiku.

J. Pleps vērsa uzmanību uz to, ka likumos esot izdarīti grozījumi un tiesības vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu jautājumos, kas saistīti ar tiesu varas funkcionēšanu, tagad esot paredzētas Tieslietu padomei. Līdz ar to izveidojusies tāda situācija, ka tiesnešu un prokuroru iespējām iesniegt Satversmes tiesā konstitucionālo sūdzību esot citāds apjoms nekā pirms minētajiem grozījumiem. Šajā lietā risināmie jautājumi esot tipisks konstitucionālo institūciju kompetenču strīds, un vispiemērotākā forma šāda strīda risināšanai būtu Tieslietu padomes tiesību izmantošana.

Saeimas pārstāvis norādīja, ka ir pietiekami daudz dažādu mehānismu, ar kādiem tiesu vara var aizstāvēt savu neatkarību. Bet tas esot darāms varas dalīšanas principa kontekstā, nevis ar konstitucionālo sūdzību.

11. Pieaicinātā persona – **10. Saeimas Juridiskās komisijas apakškomisijas darbam ar Tiesu iekārtas likumu priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa** – tiesas sēdē norādīja, ka 2010. gada beigās Saeimas Juridiskajā komisijā (turpmāk – Juridiskā komisija) un Apakškomisijā notikušas diskusijas par Satversmes tiesas sprieduma izpildi. Uzklusot tiesu varas pārstāvju viedokli, esot precizēta procedūra, proti, nolemts gatavot likumprojektu un

iesniegt to Tieslietu padomei viedokļa sniegšanai. S. Āboltiņa uzsvēra, ka atlīdzības reforma tika veidota, pamatojoties uz koncepciju „Tiesnešu un tiesas darbinieku darba samaksa”, kas apstiprināta ar Ministru kabineta 2002. gada 19. decembra rīkojumu Nr. 706.

Pēc Tieslietu padomes viedokļa saņemšanas Saeimā Juridiskā komisija un Apakškomisija esot rūpīgi izvērtējušas katru tās iebildumu. Vienlaikus katrs tiesnesis individuāli esot aicināts sniegt viedokli par sagatavotajiem likumprojektiem. S. Āboltiņa norādīja, ka „visi šie argumenti, visi šie viedokļi, kuri tika saņemti no tiesnešiem, tika apkopoti tabulā un skatīti arī apakškomisijas sēdē”. Tāpat esot jāievēro, ka tiesnešiem un prokuroriem tika izmaksātas kompensācijas.

12. Pieaicinātā persona – 10. Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Ilma Čepāne – tiesas sēdē norādīja, ka reforma bija nepieciešama, jo no valsts budžeta finansēto amatpersonu un citu darbinieku atalgojuma tiesiskais regulējums dažādos valsts varas atzaros pirms reformas esot bijis netaisnīgs, nepamatoti atšķirīgs, nesamērīgs un pat nesaprātīgs. Grozījumi likumos esot pieņemti, lai sakārtotu tiesnešu un prokuroru atlīdzības sistēmu. Veicot reformu, vērā esot ņemta ekonomiskā attīstība, kā arī samērīguma un solidaritātes principi. I. Čepāne norādīja, ka tiesnešu un prokuroru atalgojums atbilst starptautiskajām saistībām.

I. Čepāne uzskata, ka konsultācijas ar tiesu varu bija pietiekamas. Tieslietu padomes sēdēs visi tajā ietilpstošie tiesneši esot iestājušies pret šo reformu, bet ģenerālprokurors atturējies. Tomēr, lai gan varot piekrist Pieteikuma iesniedzējiem, ka tiesnešiem nebūtu jātirgojas par algas lielumu, viņiem par konkrēto reformu esot vajadzējis diskutēt.

13. Pieaicinātās personas – 10. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas – pārstāve komisijas sekretāre Lolita Čigāne tiesas sēdē norādīja, ka tiesu varas iekļaušana vienotajā atlīdzības sistēmā esot

vērtējama pozitīvi, jo tagad tiesu vara varot rēķināties ar paredzamiem ilgtermiņa nosacījumiem.

Pieaicinātā persona atzina, ka Atlīdzības likuma 3. panta septītās daļas formulējumā esot nepieciešami uzlabojumi, tomēr nepiekrita, ka tiesnešiem un prokuroriem atalgojums būtu paaugstināms brīdī, kad sāk augt nacionālais kopprodukts.

Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisija esot vērtējusi Tieslietu padomes viedokli par tiesnešu prēmēšanu. Priekšlikumi par tiesnešu prēmēšanas atcelšanu zināmā mērā saistīti ar šo Tieslietu padomes viedokli.

14. Pieaicinātās personas – Tieslietu padomes – pārstāvis Tieslietu padomes priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs tiesas sēdē norādīja, ka Tieslietu padomē ietilpstošo Augstākās tiesas tiesnešu pozīciju lielā mērā ietekmēja Augstākās tiesas 2009. gada 8. oktobra plēnuma lēmums „Par Augstākās tiesas budžeta veidošanas principiem”, ar kuru Atlīdzības likums tālaika redakcijā tika atzīts par neatbilstošu tiesiskas valsts principam.

Tieslietu ministrija esot izstrādājusi tiesnešu un prokuroru atlīdzības tiesiskā noregulējuma trīs risinājumus, kurus tiesneši 2010. gada sākumā apsprieduši un vienu no tiem arī atbalstījuši. Diemžēl neviens no tiem neesot virzīts izvērtēšanai Tieslietu padomē.

Savukārt attiecībā uz Tieslietu padomes 2010. gada 1. decembra lēmumu I. Bičkovičs norādīja, ka tiesnešu atlīdzības reforma ir tik būtisks jautājums, ka tā izvērtēšanai Tieslietu padomei bija nepieciešams vairāk laika.

15. Pieaicinātās personas – Tieslietu padomes – pārstāve Tieslietu padomes locekle Ināra Jaunzeme norādīja, ka Juridiskā komisija apstrīdētos likumprojektus izskatīšanai Tieslietu padomē iesniedza 2010. gada 25. novembrī, aicinot izteikt viedokli līdz 6. decembrim. Tieslietu padome 26. novembrī esot pieprasījusi papildu dokumentus, lai varētu pilnvērtīgi izvērtēt iesniegtos priekšlikumus. Tieslietu padomes sēde notikusi 1. decembrī.

I. Jaunzeme uzskata, ka konsultācijām ar tiesu varu par pilnīgi jaunas atlīdzības sistēmas ieviešanu atvēlētais laiks bijis nesamērīgi īss. Esot pietrūcis laika, lai iegūtu visu nepieciešamo informāciju, iepazītos ar visiem dokumentiem, konstatētu visas nepilnības un sagatavotu izvērstāku viedokli. Tieslietu padome laika trūkuma dēļ neesot varējusi detalizēti izanalizēt starptautisko dokumentu prasības. Konstatēts vienīgi tas, ka starptautiskie dokumenti, kas bija norādīti likumprojektu anotācijās, tiesu un tiesnešu neatkarības principa aspektā nav ievēroti.

Pēc pārstāves domām, arī Saeimai neesot bijis laika pienācīgi iepazīties ar likumprojektiem, jo tie bija iekļauti budžeta paketē un virzīti ļoti steidzīgi. Turklāt Saeimā debates esot notikušas par visu budžeta paketi kopumā, proti, par visiem 94 izskatāmajiem likumprojektiem.

I. Jaunzeme neatzīst par pamatotu Saeimas sniegto skaidrojumu, ka steiga likumprojektu izstrādē un pieņemšanā esot bijusi saistīta ar sešu mēnešu termiņu, kas Satversmes tiesas spriedumā dots tiesnešu atlīdzības sistēmas reformai. Tieslietu padome neesot konstatējusi Satversmes tiesas spriedumos tādu norādi, ka likumdevējam reforma būtu jāveic sešu mēnešu laikā. Gluži pretēji, no Satversmes tiesas spriedumiem izrietot, ka likumā „Par tiesu varu” ietvertā atlīdzības sistēma atbilst demokrātiskas valsts principiem un jo īpaši tiesu varas neatkarības principam. Tieslietu padome esot konstatējusi, ka nav sniegts pamatojums iepriekš funkcionējušās tiesnešu atalgojuma sistēmas reformai.

16. Pieaicinātā persona – Ministru kabinets – paskaidro, ka likumprojekti bija attiecināmi uz valsts budžeta plānošanu 2011. gadam, tāpēc tie kopā ar pārējiem 2011. gada valsts budžeta plānošanas dokumentiem tika skatīti Ministru kabineta sēdes slēgtajā daļā. Dokumentiem neesot ticis piešķirts ierobežotas informācijas statuss, tāpēc tie bijuši vispārpieejama informācija. Šo dokumentu izskatīšana Ministru kabineta sēdes slēgtajā daļā neesot ietekmējusi to saskaņošanu, konsultēšanās procedūras un tiesnešu tiesības paust viedokli par jauno atlīdzības sistēmu.

Ministru kabinets norāda, ka, izstrādājot likumprojektus, kas ietvēra apstrīdētās normas, tika izvērtēta atbilstība starptautisko tiesību dokumentos ietvertajām normām. Tieslietu ministrija atbilstoši anotācijā norādītajiem starptautisko tiesību dokumentiem esot vērtējusi ne tikai tiesnešu un prokuroru faktisko atalgojuma līmeni, bet ņēmusi vērā arī nepieciešamību nodrošināt motivējošu un stabilu atlīdzības sistēmu.

Tieslietu ministrija esot salīdzinājusi Eiropas Savienības dalībvalstīs izveidotās tiesnešu atlīdzības sistēmas. Tās esot dažādas, taču vairākās valstīs noteiktais risinājums esot analogisks pašlaik Latvijā spēkā esošajam.

Ministru kabinets uzskata, ka jaunā atlīdzības sistēma esot motivējoša un vērsta uz konkrētu darba rezultātu sasniegšanu galvenokārt atlīdzības apmēra dēļ. Noteiktais atalgojums esot pienācīgs, adekvāts un stabils.

17. Pieaicinātā persona – Finanšu ministrija – informēja, ka sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Fontes” amatu vērtēšanas metodika tiek izmantota, aktualizējot algu grupu intervālu robežas valsts tiešās pārvaldes iestāžu darba samaksas sistēmā. Veidojot atalgojuma sistēmas, amata vērtība punktos neesot vienīgais atalgojumu noteicošais faktors. Atalgojumu papildus ietekmējot gan pieprasījums darba tirgū, gan amata veicēja individuālās prasmes un kompetence, gan arī budžeta iespējas. Minētā amatu vērtēšanas metodika esot izmantota 2009. gadā, izstrādājot Atlīdzības likuma projektu, un neesot saistāma ar jauno atlīdzības sistēmu.

17.1. Pieaicinātās personas pārstāvis – Finanšu ministrijas Tiesību aktu departamenta direktors Mārtiņš Brencis – tiesas sēdē norādīja, ka ideja par tiesnešu un prokuroru atlīdzības iekļaušanu Atlīdzības likumā tika apsvērta jau 2008. un 2009. gadā.

Savukārt Atlīdzības likuma 3. panta septītā daļa esot vērtējama kopsakarā ar Tieslietu padomes darbību, kas ir „forums, kurā būtu jārunā par atlīdzības jautājumiem”.

Par likumprojektu iekļaušanu budžeta paketē M. Brencis paskaidroja, ka tiesas tiek finansētas no valsts budžeta un arī tiesneši tiek algoti no valsts

budžeta. Turklāt likumprojekts esot paredzējis fiskālo ietekmi, jo reforma radījusi noteiktu finansiālo slogu.

17.2. Pieaicinātā persona – **Finanšu ministrijas Vadības un metodoloģijas departamenta Sabiedriskajā sektorā nodarbināto atlīdzības politikas nodaļas vadītāja Inga Ošiņa** – tiesas sēdē, informējot par Atlīdzības likuma izstrādes procesu, uzsvēra, ka jau 2009. gadā visām iesaistītajām pusēm, tostarp arī tiesām, tika lūgts izteikt viedokli par likumprojektu. Vienlaikus esot apzināta situācija ārvalstīs attiecībā uz amatu un atlīdzības hierarhiju.

I. Ošiņa norādīja, ka, izstrādājot tiesnešu un prokuroru atlīdzības sistēmu, netika noteikta amatu vērtība punktos, bet tiesnešu atalgojuma līmenis tika salīdzināts ar valsts pārvaldes amatpersonu atalgojumu, pamatojoties uz amatiem izvirzītajām prasībām. Savukārt tiesnešiem un prokuroriem vienotajā atlīdzības sistēmā sociālās garantijas esot paredzētas līdzvērtīgas ar citu valsts un pašvaldību institūcijās nodarbināto garantijām. Tiesneša amatalga esot pielīdzināta valsts tiesās pārvaldes iestādes juridiskās struktūrvienības vadītāja mēnešalgas maksimālajam apmēram (12.mēnešalgu grupa). Lai šo mēnešalgu grupu valsts pārvaldē varētu nomainīt, esot nepieciešams mainīt gan darbinieka pienākumus, gan amata aprakstu, turklāt šīs izmaiņas esot jāaskaņo ar Valsts kanceleju.

18. Pieaicinātās personas – **Tieslietu ministrijas – pārstāvis Tieslietu ministrijas valsts sekretārs Mārtiņš Lazdovskis** norādīja, ka Tieslietu ministrijā debates par tiesnešu atlīdzības sistēmas izmaiņām sākās jau 2010. gada pavasarī. Strādājot ar šiem jautājumiem, Tieslietu ministrija esot apkopojusi visu pieejamo informāciju, izmantojusi Eiropas Padomes tieslietu efektivitātes komitejas ziņojumus, pieprasījusi un analizējusi informāciju par tiesnešu atalgojuma noteikšanas principiem citās valstīs.

Tieslietu ministrija esot izstrādājusi dažādus turpmākās rīcības variantus un aprēķinājusi šiem risinājumiem nepieciešamo finansējumu. Taču 2010. gada 28. oktobrī Tieslietu ministrija esot saņēmusi Ministru prezidenta uzdevumu

izvērtēt tiesnešu atalgojuma sistēmu, tās samērīgumu un to iekļaut vienotajā atalgojuma sistēmā, izstrādājot grozījumus likumos.

M. Lazdovskis uzsvēra, ka atalgojuma reformas mērķis bija nodrošināt adekvātu tiesnešu atalgojumu. Tiesnešu un prokuroru atalgojums pieaudzis par 40 procentiem un šobrīd esot viens no augstākajiem valstī.

Ministru kabinets vēl pirms citu budžeta paketes likumprojektu izvērtēšanas Saeimā esot nosūtījis izstrādātos likumprojektus Juridiskajai komisijai, kas attiecīgi tālāk konsultējusies ar Tieslietu padomi.

M. Lazdovskis norādīja, ka atalgojums tiesnešiem un prokuroriem noteikts atbilstoši amatam izvirzītajām prasībām un cieņai. Reformai bijis leģitīms mērķis un nopietns pamatojums.

19. Pieaicinātās personas – Valsts kancelejas – pārstāve Valsts kancelejas Valsts pārvaldes attīstības departamenta konsultante Baiba Medveckā norādīja, ka Ministru kabinets, 2005. gada 21. februārī apstiprinot koncepciju par valsts sektorā nodarbināto vienoto darba samaksas sistēmu, esot atbalstījis to, ka darba samaksa valsts tiešās pārvaldes iestādēs balstās uz amatu klasifikāciju. Klasificējot amatus, būtisks neesot struktūrvienības vai amata nosaukums, bet gan veicamās funkcijas, pienākumi un atbildība. Pavisam esot paredzētas 16 mēnešalgu grupas, un šis skaits esot nemainīgs kopš 2005. gada. Valsts pārvaldē konkrētas mēnešalgu grupas ietvaros ne vienmēr esot iespējams noteikt maksimālo mēnešalgu, jo kvalifikācijas pakāpe esot atkarīga no darba izpildes novērtējuma un valsts dienestā nostrādātā laika.

20. Tiesas sēdē liecinieks, tieslietu ministrs laika periodā, kad tika izstrādātas un pieņemtas apstrīdētās normas, Aigars Štokenbergs norādīja, ka konsultācijas ar tiesnešiem esot ilgušas apmēram četrus piecus mēnešus. Ar prokuroriem konsultējies tieslietu ministra padomnieks Jānis Maizītis, bet A. Štokenbergs esot konsultējies ar ģenerālprokuroru Ēriku Kalnmeieru.

A. Štokenbergam kā ministram obligāts dokuments esot bijusi Valdības deklarācija, kurā runāts par vienotu atalgojuma sistēmu visā valsts pārvaldē. Ar

to esot saprasts, ka arī tiesnešu un prokuroru algas jāsaista ar atlīdzību valsts pārvaldē.

A. Štokenbergs uzskata, ka nav notikusi pāreja uz jaunu atlīdzības sistēmu tiesnešiem un nav mainīti atalgojuma noteikšanas principi. Turklāt jau likumprojektu apspriešanas laikā, diskutējot par atlīdzības atbilstību Satversmei, viņam neesot bijusi izprotama prokuroru atlīdzības saistīšana ar tiesnešu atlīdzību.

21. Tiesas sēdē **lieciniece SIA „Fontes vadības konsultācijas” valdes locekle Inga Bērziņa** norādīja, ka uzņēmuma izstrādātā amatu vērtēšanas metodika tiek izmantota gan privātā sektora, gan publiskā sektora amatu salīdzināšanai.

Saskaņā ar šo sistēmu vadītāja amats parasti iegūstot lielāku punktu skaitu nekā eksperta amats. Tomēr metode nedodot iespēju izvērtēt katru konkrētu gadījumu, lēmums esot jāpieņem darba grupai, savstarpēji diskutējot.

Satversmes tiesa secināja:

22. Pieteikuma iesniedzēji lūdz izvērtēt vairāku tādu tiesību normu atbilstību Satversmei, kuras nosaka tiesnešu un prokuroru atlīdzības sistēmu.

22.1. Tiesas sēdē Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis precizēja prasījumu, paskaidrojot, ka Atlīdzības likuma 4. panta devītā daļa apstrīdēta tikai tiktāl, ciktāl tā paredz tiesneša mēnešalgu noteikt, piesaistot to valsts tiešās pārvaldes iestādes jurista mēnešalgai. Lietā neesot strīda par šīs normas otro teikumu, kas paredz prokurora mēnešalgas piesaisti rajona (pilsētas) tiesas tiesneša mēnešalgai ar attiecīgu koeficientu, kā arī par Atlīdzības likuma 6.¹ panta trešo, ceturto, piekto un sesto daļu. Atlīdzības likuma 6.¹ panta otrā daļa un 6.² pants apstrīdēts, ciktāl tas mēnešalgas aprēķināšanu saista ar valsts pārvaldes atalgojuma sistēmu. Savukārt 2010. gada 16. decembra likuma „Grozījumi likumā „Par tiesu varu”” 4. pants apstrīdēts vienīgi tiktāl, ciktāl tas papildina likumu ar 66.¹ pantu.

22.2. Apstrīdētā tiesnešu un prokuroru atlīdzības sistēma reglamentēta Atlīdzības likumā. Tā izveidota, izdarot grozījumus vairākos normatīvajos aktos. No pieteikuma izriet, ka strīds lietā ir par to:

1) vai jaunā atlīdzības sistēma un tās ieviešanas procedūra atbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām un

2) vai tiesiskais regulējums, ar kuru noteikts tiesnešu un prokuroru atalgojums, atbilst tiesiskās paļāvības principam.

Arī lietas dalībnieki juridisko argumentāciju snieguši par visas atlīdzības sistēmas atbilstību kopumā.

Nemot vērā to, ka tiesnešu un prokuroru atlīdzības jautājumu reglamentē visas apstrīdētās normas, tās ir vērtējamas kā vienots regulējums.

Līdz ar to izskatāmās lietas ietvaros apstrīdētās normas vērtējamas kā vienots regulējums, kas nosaka tiesnešu un prokuroru atlīdzību.

23. Konstitucionālo sūdzību iesnieguši gan tiesneši, gan prokurori. Pieteikumā apstrīdēts gan tiesnešu, gan prokuroru atalgojuma normatīvais regulējums, taču juridiskais pamatojums galvenokārt balstīts uz tiesnešu neatkarības principu. Pieteikuma iesniedzēji, pamatojot apstrīdēto normu neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām, atsaukušies uz Satversmes tiesas spriedumiem, kuros analizēts tiesnešu neatkarības principa saturs. Līdz ar to ir svarīgi izvērtēt, vai uz prokuroriem attiecas tās pašas neatkarības garantijas, kas attiecas uz tiesnešiem.

Satversmes 83. pants nosaka: „Tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti.” Šajā konstitucionālajā normā ir noteikta tiesnešu un tiesas neatkarība.

Latvijā prokuratūra, kā norādīts Prokuratūras likuma 1. pantā, ir tiesu varas institūcija. Šā paša likuma 6. panta pirmā daļa noteic, ka prokurors savā darbībā ir neatkarīgs no citu valsts varu un pārvaldi realizējošo institūciju vai amatpersonu ietekmes un pakļaujas tikai likumam.

Eiropas Padomes Venēcijas komisija (turpmāk – Venēcijas komisija) savā 2011. gada 3. janvāra ziņojumā „Par Eiropas standartiem attiecībā uz tiesu sistēmas neatkarību. II daļa. Prokuratūra” norāda, ka prokuratūras neatkarība

pēc savas būtības nav tik kategoriska kā tiesu neatkarība. Tomēr prokurora tāpat kā tiesneša atlīdzībai ir jābūt atbilstoši viņa amata pienākumiem, lai nodrošinātu efektīvu un taisnīgu kriminālās justīcijas sistēmu un mazinātu prokuroru korupcijas draudus [*Report On European Standards as Regards the Independence of the Judicial System. Part II: The Prosecution Service, CDL-AD(2010)040, Strasbourg, 3 January 2011, [http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)040-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)040-e.pdf), paras. 28, 69].*

Latvijā likumdevējs, paredzot prokuroru amatalgu piesaisti tiesnešu amatalgām un respektējot prokurora amata nozīmi, ir izšķīries likumā noteikt prokuroriem tādu finansiālo drošību, kas pēc apjoma un satura ir pielīdzināma tiesnešu finansiālajai drošībai. Izvērtējot prokuroru atlīdzības sistēmu, Satversmes tiesa ņem vērā likumdevēja noteikto prokuroru finansiālās drošības līmeni.

Tādējādi Satversmes tiesa izvērtēs apstrīdētās normas, balstoties uz tiesnešiem paredzētajām garantijām. Uz prokuroriem šis vērtējums ir attiecināms, ievērojot likumdevēja noteikto tiesnešu un prokuroru atlīdzības sasaisti.

24. Tiesas sēdē Saeimas pārstāvis lūdza izbeigt tiesvedību lietā, norādot, ka:

1) vairākas apstrīdētās normas ir zaudējušas spēku vai arī izteiktas jaunā redakcijā, līdz ar to tiesvedība lietā daļā par likuma „Par tiesu varu” 89.¹¹ panta 9.¹ daļas, Atlīdzības likuma 3. panta septītās daļas, 14. panta pirmās daļas piektā teikuma, 15. panta septītās daļas, 16. panta pirmās, otrās un trešās daļas un pārejas noteikumu 8.⁴ punkta atbilstību Satversmes 1., 83. un 107. pantam būtu izbeidzama;

2) viens no Pieteikuma iesniedzējiem, Rihards Hlevickis, saskaņā ar Saeimas 2011. gada 16. jūnija lēmumu ir atbrīvots no tiesneša amata, līdz ar to tiesvedība lietā attiecībā uz šo personu būtu izbeidzama;

3) pieteikums iesniegts kā konstitucionālā sūdzība, taču apstrīdētās normas neradot Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 107. pantā paredzēto

tiesību aizskārumu. Līdz ar to tiesvedība lietā būtu izbeidzama. Turklāt tiesnešu subjektīvās tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību ietekmējot Tieslietu padomei likumā piešķirtās tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā.

Likums paredz Satversmes tiesai tiesības izbeigt tiesvedību, tomēr, pieņemot lēmumu par tiesvedības izbeigšanu, nepietiek tikai ar secinājumu, ka konkrētajā lietā var piemērot kādu no Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas punktiem. Satversmes tiesai ir jāvērtē, vai tiesvedība konkrētajā lietā būtu izbeidzama.

24.1. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmā daļa neparedz Satversmes tiesai pienākumu izbeigt tiesvedību, ja apstrīdētā norma ir zaudējusi spēku. Satversmes tiesai ir jāvērtē, vai tomēr nav kādi apsvērumi, kas liecina par tiesvedības turpināšanas nepieciešamību. Interpretējot minēto normu, ir jāņem vērā, ka tā vērsta uz Satversmes tiesas procesa ekonomijas nodrošināšanu, lai tiesai nebūtu jātaisa spriedums lietās, kurās strīds vairs nepastāv (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2007-15-01 4. punktu*).

Ņemot vērā to, ka izskatāmajā lietā netiek izvērtēta katra apstrīdētā norma atsevišķi, turklāt Saeima, pamatojot jaunās atlīdzības sistēmas atbilstību Satversmei, atsaucas arī uz grozītajām vai atceltajām normām, nav pamata izbeigt tiesvedību attiecībā uz tām apstrīdētajām normām, kuras zaudējušas spēku.

Tādējādi nav pamata izbeigt lietu daļā par likuma „Par tiesu varu” 89.¹¹ panta 9.¹ daļas, Atlīdzības likuma 3. panta septītās daļas, 14. panta pirmās daļas piektā teikuma, 15. panta septītās daļas, 16. panta pirmās, otrās un trešās daļas un pārejas noteikumu 8.⁴ punkta atbilstību Satversmes 1., 83. un 107. pantam.

24.2. Pieteikuma iesniedzēji lūdz atcelt apstrīdētās normas no to spēkā stāšanās brīža, proti, 2011. gada 1. janvāra. Apstrīdētās normas R. Hlevickim ir piemērotas no 2011. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 16. jūlijam. Turklāt lietā

nav R. Hlevicka rakstveida lūguma izbeigt tiesvedību, kā to paredz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 1. punkts.

Tādējādi nav pamata izbeigt lietu šajā daļā.

24.3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu par Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktā paredzētās lietas ierosināšanu var iesniegt tai noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā, t.i., kā konstitucionālo sūdzību. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka „konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviens persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai”, bet sestās daļas 1. punkts prasa pamatot apgalvojumu, ka ir aizskartas pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās pamattiesības. Līdz ar to konstitucionālās sūdzības gadījumā ir svarīgi noskaidrot, vai ir aizskartas pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās pamattiesības.

Ja lietā pastāv šaubas par to, vai apstrīdētā norma skar pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās pamattiesības, šo jautājumu Satversmes tiesa parasti izvērtē visupirms (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009-100-03 8. punktu un 2010. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-17-01 11.1. un 11.2. punktu*). Ja apstrīdētā norma neskar pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās pamattiesības, atbilstoši Satversmes tiesas praksei tiesvedība lietā izbeidzama. Savukārt tad, ja apstrīdētās normas paredz pamattiesību ierobežojumu, to atbilstība Satversmei izvērtējama spriedumā.

Pieteikums iesniegts kā konstitucionālā sūdzība. Lai gan pieteikumā ietverts prasījums izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību visam Satversmes 107. pantam, tomēr pēc būtības tiek apstrīdēta atbilstība tikai minētajā pantā ietvertajām tiesībām saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu. Izskatāmā lieta neskar jautājumus, kas attiecas uz Satversmes 107. pantā paredzētām tiesībām uz darba samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu, iknedēļas brīvdienām un ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.

Lai izvērtētu, vai ir aizskartas Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 107. pantā paredzētās tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, ir jānoskaidro šo tiesību tvērums.

25. Satversmes 107. pantā ietvertās tiesības ietilpst sociālo tiesību sfērā. Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka šis pants aizsargā arī tiesnešu tiesības saņemt samaksu, kas atbilst veiktajam darbam. Vienlaikus pienācīga tiesnešu darba samaksa ietilpst arī Satversmes 83. pantā ietvertās tiesnešu neatkarības saturā (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 6. un 8.2. punktu un 2010. gada 22. jūnija sprieduma 19.2. punktu*). Ņemot vērā to, ka par atbilstošu uzskatāma tikai tāda tiesneša darba samaksa, kas ir samērīga ar amata atbildību un slodzi, neatkarības prasībām, no amata izrietošajiem ierobežojumiem, kā arī amata rangu konstitucionāli tiesiskajā iekārtā, atbilstība Satversmes 107. pantā ietvertajām tiesībām saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu attiecībā uz tiesnešiem ir vērtējama, ievērojot Satversmes 83. pantā ietverto tiesnešu neatkarības principu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 6. un 21. punktu*). Ikviens tiesnešiem noteikts nepamatots Satversmes 107. pantā ietverto tiesību ierobežojums rada Satversmes 83. panta pārkāpumu, taču ne katrs Satversmes 83. panta pārkāpums rada Satversmes 107. pantā ietverto tiesību aizskārums.

26. Satversmes tiesa 2010. gada 18. janvāra spriedumā un 2010. gada 22. jūnija spriedumā vērtēja tiesneša atlīdzības samazinājuma atbilstību Satversmes 107. pantam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma 19.1.–19.6. punktu un 2010. gada 18. janvāra sprieduma 13. punktu*). Minētajās lietās, kas bija ierosinātas pēc konstitucionālās sūdzības, Satversmes tiesa vērtēja arī apstrīdēto normu atbilstību varas dalīšanas principam un tiesu neatkarības principam. Ņemot par pamatu varas dalīšanas principu, Satversmes tiesa norādīja, ka, pirmkārt, tiesības noteikt tiesnešu darba samaksu pieder likumdevējam un, otrkārt, demokrātiskā valstī nebūtu

pieļaujams, ka tiesnešu algu noteiktu paši tiesneši vai izpildvara (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 11. punktu*).

Minētajos spriedumos tika uzsvērts, ka likumdevējam, pieņemot lēmumus par tiesu darbību, tai skaitā jautājumos par finansējumu un atalgojumu, jādod tiesu varai iespēja izteikt savu viedokli un šis viedoklis jārespektē atbilstoši varas dalīšanas principam. Tiesa arī norādīja, ka atsevišķu tiesu varas pārstāvju iesaistīšana tiesnešu atalgojuma jautājumu risināšanā nebūtu vēlama, jo tas var ietekmēt sabiedrības uzticēšanos tiesu neatkarībai un objektivitātei (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma 29.1. punktu*). Tiesu varas pārstāvībai un tās interešu aizstāvēšanai būtu izveidojama neatkarīga institūcija (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 8.1., 11.5. un 24. punktu*).

Ar 2010. gada 3. jūnija likumu „Grozījumi likumā „Par tiesu varu””, kas stājās spēkā 2010. gada 1. augustā, ir izveidota Tieslietu padome – koleģiāla institūcija, kas piedalās tiesu sistēmas politikas un stratēģijas izstrādē un kas pārstāv tiesu varu. Likumā paredzētas arī Tieslietu padomes tiesības savas kompetences ietvaros iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā.

Tieslietu padomes pastāvēšana nekādā veidā neierobežo tiesnešu un prokuroru individuālo tiesību apjomu. Tomēr tai piešķirtā kompetence dod pamatu atzīt, ka tiesu neatkarības garantiju aizstāvēšanā Satversmes tiesā Tieslietu padomei ir plašākas procesuālās tiesības nekā indivīdam. Tieslietu padome var iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā arī tādā gadījumā, ja likums neatbilst Satversmes 83. pantam, bet šī neatbilstība nerada personai Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu.

27. Pieteikuma iesniedzēji apstrīd gan tiesnešu un prokuroru atlīdzības sistēmas principus, gan šīs sistēmas ieviešanas procedūru. Vienlaikus tiek apstrīdēts arī tiesnešu un prokuroru atlīdzības sistēmas ieviešanas rezultātā noteiktais atalgojuma samazinājums un tā atbilstība tiesiskās paļāvības principam.

27.1. Par tiesneša amatam atbilstošu uzskatāma tāda darba samaksa, kas, „pirmkārt, ir pietiekami konkurētspējīga, lai piesaistītu tiesneša amatam spējīgus un kompetentus juristus. Otrkārt, [...] ir pietiekama, lai, ņemot vērā tiesnešu pieņemto lēmumu nozīmi un ietekmi, likumā noteikto amatu savienošanas aizliegumu, kā arī tiesneša darba apjomu, tiesneši baudītu pienācīgu ekonomisko neatkarību” (*Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 20. punkts*). Līdz ar to tiesnešu atlīdzības atbilstība, ciktāl tā saistīta ar atalgojuma samazinājumu, izvērtējama Satversmes 107. panta ietvaros. Savukārt prasījums attiecībā uz atlīdzības sistēmas saturu un tās pieņemšanas procedūru izriet no Satversmes 83. pantā ietvertā tiesnešu neatkarības principa.

27.2. Satversmes 83. pants aizsargā tiesnešu atlīdzības faktisko vērtību, liekot to saglabāt (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 11.2. punktu*). Pieteikuma iesniedzēji konstitucionālās sūdzības ietvaros apstrīd atbilstību tiesiskās palāvības principam, jo tiesnešu un prokuroru atalgojuma apmērs saskaņā ar jauno atlīdzības sistēmu esot samazināts.

Ja Satversmes tiesa, izvērtējot konstitucionālo sūdzību, konstatē, ka līdz ar jauno atlīdzības sistēmu ir samazināta atalgojuma vērtība, tai jāvērtē ne tikai apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 107. pantam, bet arī atlīdzības sistēmas saturs un tās pieņemšanas procedūra. Tas izriet no Satversmes tiesas uzdevuma atbilstoši tās kompetencei nodrošināt tādas tiesību sistēmas pastāvēšanu, kurā pēc iespējas pilnīgāk tiktu novērsts regulējums, kas neatbilst Satversmei vai citām augstāka juridiskā spēka tiesību normām (aktiem), kā arī dot savu vērtējumu konstitucionāli nozīmīgos jautājumos (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 7. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-35-01 11.2. punktu*).

Prasījums par atlīdzības sistēmas saturu un tās pieņemšanas procedūru izriet no Satversmes 83. pantā ietvertā tiesnešu neatkarības principa. Līdz ar to šāds prasījums viens pats, ja tas nav saistīts ar pamattiesību aizskārumu, nevarētu tikt izvirzīts konstitucionālajā sūdzībā. Šādu strīdu risināšanai likums „Par tiesu varu” un Satversmes tiesas likums paredz Tieslietu padomes tiesības iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā. Ja apstrīdētās normas nav samazinājušas

tiesnešu un prokuroru atalgojuma faktisko vērtību, tad Satversmes tiesai nav pamata turpināt tiesvedību lietā.

28. Satversmes tiesa 2010. gada 18. janvāra spriedumā konstatēja, ka likumā „Par tiesu varu” bija noteikts brīdis, ar kuru tiesneši saņems savam amatam atbilstošu atalgojumu, un tāpēc tiesneši uz to varēja pamatoti paļauties. Likumā „Par tiesu varu” ietvertais regulējums radīja tiesnešiem tiesības paļauties uz to, ka ar 2010. gadu viņu amatalgas tiks maksātas pilnā apmērā, proti, atbilstoši likuma „Par tiesu varu” 119.¹ pantam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 17.4. un 17.8. punktu*). Savukārt 2010. gada 22. jūnija spriedumā Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs ekonomiskās krīzes apstākļos ir veicis terminētu tiesnešu atalgojuma procentuālu samazinājumu un noteicis, ka tiesneši pilnu darba samaksu saņems no 2012. gada (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma 27. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, lemjot par tiesnešu darba samaksas atbilstību, par pamatu jāņem zemākā līmeņa tiesas tiesneša atalgojums (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 17.3. punktu*). Rajona (pilsētas) tiesas tiesnešiem bez kvalifikācijas klases 2010. gadā atbilstoši likumā „Par tiesu varu” iekļautajam regulējumam bija tiesības paļauties uz to, ka 2012. gadā viņi saņems pilnu darba samaksu, kas atbilstoši tajā laikā spēkā esošajam regulējumam aprēķināma, Centrālās statistikas pārvaldes iepriekšējā gada oficiālajā statistikas paziņojumā publicētajai valstī strādājošo vidējai mēneša bruto darba samaksai, kas noapaļota latos, piemērojot koeficientu 4,5.

Ja ņemtu vērā šo iepriekšējo tiesneša darba samaksas aprēķināšanas metodi un saskaņā ar Atlīdzības likumu šobrīd noteikto mēnešalgu, varētu konstatēt, ka 2011. un 2012. gadā rajona (pilsētas) tiesas tiesneša atalgojuma apmērs ir tāds pats, kāds tas būtu, ja tiktu aprēķināts no 2009. gadā valstī strādājošo vidējās mēneša bruto darba samaksas, piemērojot koeficientu 2,51, vai no 2010. gadā valstī strādājošo vidējās mēneša bruto darba samaksas, piemērojot koeficientu 2,6.

Tādējādi skaitliski tiesneša atalgojums ir samazināts.

29. Satversmes tiesa jau ir norādījusi, ka Satversmes 107. pantā noteiktās tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu attiecībā uz tiesnešiem ir vērtējamās, ievērojot Satversmes 83. pantu, kas ietver aizliegumu samazināt tiesnesim likumā noteikto atlīdzību viņa pilnvaru laikā, turklāt aizsargā tiesneša atlīdzības faktisko vērtību. Tomēr šis aizliegums nenozīmē to, ka būtu absolūti aizliegta jebkāda likumdevēja darbība, kas, iespējams, varētu nelabvēlīgi ietekmēt tiesnešu atalgojumu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 10.2., 10.3. un 11.2. punktu*). Tāpēc, lai konstatētu, vai ir aizskartas Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 107. pantā paredzētās tiesības, Satversmes tiesai jāvērtē, vai, izveidojot jauno atlīdzības sistēmu, ir samazināta tiesnešu atalgojuma faktiskā vērtība.

Satversmes tiesa konstatēja, ka likumdevējs 2003. gadā par atbilstošu atzina tādu rajona (pilsētas) tiesas tiesneša atalgojumu, ko aprēķina, Centrālās statistikas pārvaldes iepriekšējā gada oficiālajā statistikas paziņojumā publicētajai valstī strādājošo vidējai mēneša bruto darba samaksai piemērojot koeficientu 4,5. Līdz pat 2010. gadam likumdevējs nebija paudis viedokli, ka šāds koeficients un līdz ar to šāda attiecība pret valstī strādājošo vidējo mēneša bruto darba samaksu būtu neatbilstoša. Līdz pat 2010. gada beigām nedz likumdevējs, nedz izpildvara nebija izvērtējuši, vai tādā veidā noteiktais atalgojums atbilst reālajai ekonomiskajai situācijai.

29.1. Latvijā 2008. gadā aizsākās un vēlāk turpinājās ekonomiskā krīze. Kā norādīja Saeimas pārstāvis, tās rezultātā valstī izveidojās jauna ekonomiskā situācija. Jaunā atlīdzības sistēma esot izveidota, kā arī atalgojuma lielums esot noteikts atbilstoši šai situācijai, kas būtiski atšķiras no tās situācijas, kāda bija pirms krīzes.

Satversmes tiesa piekrīt, ka ekonomiskā krīze lika izvērtēt valsts reālās ekonomiskās iespējas. Atbilstoši šai situācijai bija jāizstrādā visu no valsts budžeta finansēto iestāžu amatpersonu un darbinieku darba atlīdzības sistēma, kas balstītos uz vienotiem principiem un ievērotu samērīguma principu. Šādos

apstākļos ir iespējama, pieļaujama un noteiktos gadījumos pat nepieciešama arī tiesnešu atalgojuma vērtības pārbaude.

Arī Venēcijas komisija savā 2010. gada 16. marta ziņojumā „Par tiesu sistēmas neatkarību. I daļa. Tiesnešu neatkarība” norādīja, ka tiesnešu atlīdzības līmenis nosakāms valstī pastāvošo sociālo apstākļu kontekstā un ir pielīdzināms augstāko ierēdņu atlīdzības līmenim [*sk. Report On the Independence of the Judicial System. Part I: The Independence of Judges, CDL-AD(2010)004, Strasbourg, 16 March 2010, para. 46, [http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)004-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)004-e.pdf)].*

29.2. Kā norādīja Saeima, atlīdzības atbilstības izvērtēšanai izmantots tiesneša amatalgas salīdzinājums ar citām no valsts budžeta finansēto iestāžu amatpersonu algām. Anotācijās likumprojektiem, kuros iekļautas apstrīdētās normas, norādīts, ka tiesnešu un prokuroru amatalgas apmērs noteikts, pielīdzinot to valsts tiešās pārvaldes iestādes juridiskās struktūrvienības vadītāja (21. amatu saime, VA līmenis) mēnešalgas maksimālajam apmēram (12. mēnešalgu grupa). Lai nonāktu pie šāda secinājuma, esot vērtēta noslogotība, amatam noteiktie ierobežojumi, atbildības pakāpe, kā arī to amatpersonu skaits valsts pārvaldē, kurām noteikta 12. mēnešalgu grupa (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 11. lpp.*).

Likumprojektu anotācijās tāpat norādīts, ka jaunajā atlīdzības sistēmā tiesneša amats ir viena no sabiedriskajā sektorā vislabāk atalgotajām juridiskajām profesijām un tas arī veicina karjeras izaugsmi juridiskajā profesijā (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 11. lpp.*). Turklāt pašreizējā augstāko valsts pārvaldes amatpersonu atalgojuma un tiesnešu atalgojuma attiecība ir līdzvērtīga tai, kāda bija plānota, ieviešot tiesnešu darba samaksas sistēmu 2003. gadā.

29.3. Izskatāmajā lietā esošie materiāli nedod pamatu secināt, ka tiesnešu un prokuroru atalgojums nebūtu samērīgs ar amata atbildību un slodzi, neatkarības prasībām, no amata izrietošajiem ierobežojumiem, kā arī amata rangu konstitucionāli tiesiskajā iekārtā, nevarētu piesaistīt tiesneša un

prokurora amatam spējīgus un kompetentus juristus un neļautu tiesnešiem un prokuroriem baudīt pienācīgu ekonomisko neatkarību.

Satversmes tiesai nav pamata uzskatīt, ka konkrētajā ekonomiskajā situācijā, ievērojot tiesnešu, prokuroru un citu sabiedriskajā sektorā strādājošo atalgojuma savstarpējās attiecības, tiesnešu un prokuroru atalgojuma faktiskā vērtība būtu samazināta.

Tātad apstrīdētās normas neskar Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 107. pantā noteiktās tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu.

Līdz ar to nav pamata turpināt uz konstitucionālās sūdzības pamata ierosinātās lietas izskatīšanu un vērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 83. pantam.

30. Izskatot lietu, Satversmes tiesa konstatēja, ka konstitucionālajā sūdzībā norādītas atlīdzības sistēmas problēmas. Arī likumdevējs vairākkārt atzina, ka jauno sistēmu ir nepieciešams pilnveidot.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka no varas dalīšanas principa izriet likumdevēja pienākums, pieņemot lēmumus par tiesu darbību – gan budžeta, gan citos ar tiesas funkciju izpildi saistītos jautājumos, dot iespēju tiesu varu pārstāvošai neatkarīgai institūcijai izteikt savu viedokli par jautājumiem, kas ietekmē tiesu darbību (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma 8.1. punktu*). Demokrātiskā valstī varas dalīšanas princips ne tikai nošķir varas atzarus, bet ietver arī prasību pēc to savstarpējas sadarbības.

Izstrādājot jauno atlīdzības sistēmu, likumdevējs lūdza gan Tieslietu padomi, gan individuāli katru tiesnesi sniegt viedokli par likumprojektiem.

Satversmes tiesa jau norādīja, ka atsevišķu tiesu varas pārstāvju iesaistīšana tiesnešu atalgojuma jautājumu risināšanā nav vēlama, jo tas var ietekmēt sabiedrības uzticēšanos tiesu neatkarībai un objektivitātei (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma 29.1. punktu*). Konkrētajā situācijā viedokli par likumprojektiem, kuros ietvertas apstrīdētās normas, izteica vairāk nekā trīs simti tiesnešu. Saeima, atbildot uz Satversmes tiesas jautājumiem, norādīja, ka tiesnešu sniegtās atbildes esot vērtētas

Apakškomisijas 2010. gada 14. decembra sēdē. Tomēr Apakškomisijas sēdes protokols liecina, ka tiesnešu viedokļus deputāti pēc būtības nav vērtējuši. Protokolā ietvertā informācija liecina, ka sēdē uzklausi vairāku ministriju ierēdņi par viņu darba pienākumiem, iegūto izglītību un kvalifikāciju. Vienīgais ieraksts protokolā, kas liecina par deputātu vērtējumu, ir deputāta Dzintara Rasnača norādījums par tabulas „Tiesnešu vēstuļu analīze” 5. priekšlikumu. Līdz ar to likumdevēja komunikācija individuāli ar katru tiesnesi ir bijusi ne tikai neatbilstoša varas dalīšanas principam un tiesnešu neatkarības principam, bet konkrētajā gadījumā – arī formāla.

Satversmes tiesa jau norādīja, ka tiesu sistēmas politikas un stratēģijas izstrādei, tiesu sistēmas darba organizācijas pilnveidošanai un tiesu varas viedokļa pārstāvēšanai ir izveidota Tieslietu padome. Saeimas 2010. gada 21. janvāra sēdē deputāte S. Āboltiņa norādīja uz Tieslietu padomes nozīmīgo lomu tādu lēmumu pieņemšanā, kuri skar tiesu sistēmu, un paskaidroja, ka „bez Tieslietu padomes viedokļa uzklausišanas un vērā ņemšanas turpmāk daudzus jautājumus tiesu sistēmā nedz likumdevējs, nedz tieslietu ministrs izlemt nevarēs”. Ievērojot likumā „Par tiesu varu” noteikto Tieslietu padomes kompetenci, Saeimas pienākums ir pēc iespējas rūpīgāk izvērtēt Tieslietu padomes sniegtos ieteikumus un viedokli par likumprojektiem, kas ietekmē tiesu varas darbību. Likumdevēja un tiesu varu pārstāvošās institūcijas – Tieslietu padomes – mijiedarbībai jābūt vērstai uz to, lai stiprinātu demokrātiju un tiesiskas valsts darbību, kā arī iespējami efektīvi nodrošinātu tiesības uz taisnīgu tiesu. Turklāt, īstenojot tiesu varas reformas, Tieslietu padomes un likumdevēja vai likumprojekta izstrādātāja mijiedarbībai būtu jānotiek visos reformas posmos.

Līdz ar to par atlīdzības sistēmas problēmu novēršanas efektīvāko veidu uzskatāma likumdevēja un Tieslietu padomes sadarbība to kompetences ietvaros.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2011-10-01 „Par Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3. panta septītās daļas, 4. panta otrās daļas un 16. panta pirmās, otrās un trešās daļas, ciktāl tās attiecas uz tiesnešiem (zemesgrāmatu tiesnešiem) un prokuroriem, 4. panta devītās daļas, 6.¹ panta, 6.² panta, 14. panta pirmās daļas piektā teikuma, 15. panta septītās daļas, pārejas noteikumu 8.⁴ punkta, likuma "Par tiesu varu" 89.¹¹ panta 9.¹ daļas un 2010. gada 16. decembra likuma "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"" 4. panta un 10. panta, kā arī 2010. gada 16. decembra likuma "Grozījumi Prokuratūras likumā" 2. panta, 5. panta daļā par 55. panta trešās daļas izslēgšanu, 6. panta daļā par 57.¹ panta ceturtās daļas, 57.² panta un 57.⁵ panta izslēgšanu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 83. un 107. pantam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Gunārs Kūtris